

(8. Cum Fontes die Sabbati Sancti a Patrochis benedicuntur, præstaret novo Christmate ab Episcopo feria V. in Cœna Domini ejus anni benedicto ritum peragere; *ib.* § 5.
(9. Ex jure communi *Can. Omni tempore dis-*

CHRISTUS.

SUMMARIUM.

1. Miracula quædam a Christo patrata. *Remissive.*
— 2. De Clavis quibus Christus Cruci affixus est.

(1. Miracula quædam a Christo patrata, vide verb. *Magi*, verb. *Hemorrhœissa*, verb. *Malchus*, verb. *Samaritana*, verb. *Filius Vi- duæ Naim* (1).

(2. De Clavis, quibus Christus Cruci affixus est, vide verb. *Clavi*; tum de loco crucifixionis vide verb. *Calvarius* (2).

(3. De verbis a Christo in Cruce ad latronem prolatis, vide verb. *Latrones* (3).

ADDITIO EX EDITIONE BARBIELLINIANA.

(4. Christi Divinitas, quam præter Theologos singulari dissertatione illustravit T. B.

SUMMARIUM.

1. Circumcisio fuit verum, et proprie dictum Sacramentum deletivum culpæ originalis, et collativum gratiæ ex opere operato; *ad num.* 2. — 3. Circumcisio non solum fuit sacramentum Legis scriptæ, sed etiam Legis naturæ. — 4. Imo Circumcisio in Lege scripta non fuit aliud Sacramentum ab eo quod erat in Lege naturæ, sed idem magis determinatum. — 5. In Lege naturæ ante Circumcisionem fuit a Deo institutum Sacramentum aliquod pro justificatione parvulorum. — 6. Circumcisio quamvis fuerit dato 400 circiter annis ante Legem scriptam, et jam ab illo tempore debuisset applicari omnibus masculis ex Abrahamæ familia descendentibus; illi tamen, qui non erant ex genere Abrahamæ poterant ante Legem scriptam circumcidi, sed non tenebantur. — 7. Pro fœminis etiam post institutam

(1. Circumcisio præcepta a Deo Abrahamæ *Genes. 57.* deinde post 400. circiter annos in lege scripta firmata, fuit verum, et proprie dictum Sacramentum deletivum culpæ originalis, et collativum gratiæ ex opere operato. Sic Scotus *in 4. dist. 1. qu. 6.* quem sequuntur passim Scotistæ, et plurimi alii, et hanc sententiam prius docuerant plures SS. Patres, et præsertim S. Augustinus *lib. 1. contra Petilianum cap. 72.* *ibi:* Certe antiquus populus Dei Circumcisionem pro Baptismo habebat, et idem tradit *lib. 3. contra Julianum c. 18. lib. 2. de gratia, et peccato originali cap. 30. lib. 16. de Civitate Dei*

(1) Vide præclarum Adrea Spagni *de Miraculis* dissertationem. (EDIT. BARBIELL.)

(2) De his adeundus cum primis Gretserus; item Benedictus XIV de festis Christi, et Sandinius *de Sac. Famil.* (EDIT. BARBIELL.)

(3) Pius itemque doctus exstat Bellarmini *de septem verbis Christi Domini* libellus, quem legi ab omnibus velim. (EDIT. BARBIELL.)

(4) Si Auctor binas tantum legisset D. Augustini Calmeti Dissertationes, quarum altera de Orig. et Antiquit., altera de effectibus Circumcisionis est, non ea scripsisset quæ Circumcisionem secundo loco memoratæ conclusionem exscribo. Quamvis autem vulgo Scholastici, et Commentatores in Augustini, et

tract. 4. de Consecrat. non licet deferre sacra Olea nisi Subdiaconis, vel Diaconis, vel Sacerdotibus; *ib.* § 5.

(10. Alia ad rem vide infra verb. *Confirmatio*, et verb. *Extrema Unctio*.

CHRISTUS.

Remissive. — 3. De verbis a Christo in Cruce ad latronem prolatis. *Remissive.* — 4. De Christi Divinitate. *Remissive.*

mas Ansaldi *Tom. 3. Thesauri Theologici Zachariani*, cum ex Christianis Lapidibus, tum ex Libris Liturgicis *Tom. 1.* ejusdem *Thesauri Theologici p. 377. et 445.* confirmatur. Accedat insignis Anonymi Gallica Dissertatio, quam brevi Italice redditam habebimus, inscripta: *La Religion Chrétienne prouvée par un seul fait, ou Dissertation où l'on démontre que des Catholiques à qui Hùneric, roi des Vandales, fit couper la langue, magno utique ad ostendendam Christi divinitatem miraculo, parlèrent miraculeusement le reste de leur vie.* Parisiis. 1766.

CIRCUMCISIO

Circumcisionem remansit, et perseveravit Sacramentum Legis naturæ. — 8. Quare Circumcisio instituta fuerit pro solis masculis, et non pro fœminis. — 9. Cur Circumcisio fiat in membro genitali. — 10. Circumcisio, et Baptismus in multis differunt, et in multis conveniunt inter se. — 11. Affertur prima, secunda, tertia, et quarta differentia. Adducitur prima, secunda, et tertia convenientia; *ad n. 17.* — 18. Affertur, et solvitur obiectio ex auctoritatibus Apostoli, quod Circumcisio non deleverit culpam originale, nec contulerit gratiam ex opere operato. — 19. Adducitur, et solvitur instantia ex aliis auctoritatibus ipsius Apostoli. — 20. Affertur, et solvitur obiectio adducta ex Conc. Florent. et Trid. — 21. Circumcisio et Sacramentum Legis naturæ imprimebant characterem. — 22. Reprehenditur A. sententia de effectu Circumcisionis.

cap. 27. lib. 4. de Baptismo c. 24. lib. 2. de nuptiis, et concupisc. cap. 11. et alibi frequenter. S. Gregorius *lib. 4. moral. cap. 2. ibi:* Quod apud nos valet aqua Baptismi, hoc egit apud veteres... *Mysterium Circumcisionis, et sic etiam S. Bonaventura, Alensis, Bernardus, Prosper, Fulgentius, Hugo, Beda, ac alii, et colligitur ex Genes. 17. ibi:* Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, et ex *cap. Majores 3. § Caute de Baptismo, ibi:* Originalis culpa remittebatur per Circumcisionis Mysterium, et damnationis periculum vitabatur (4).

Gregorii Magni sententiam concedentes autemaverint originale crimen piaculo Circumcisionis deleri, alia tamen sedit pluribus aliis Theologorum opinio, ratis cum Græcis, et Latinis vetustissimis Patribus nihil in Circumcisione agnoscendum, quam merum aliquod signum, nullam habens remittendi criminis efficacitatem. Id sibi disertissime asserendum suscipit Cardinalis Bellarminus *lib. 2. de Sacrament. in gener. cap. 16, 17.* *Sesbout in cap. 4. Epist. Rom. Stapletonus Antidot. Apost. contra Hæret. in Ep. ad Rom. Sylvius in D. Thom. 3. part. quæst. 79. art. 4. S. Thom. 3. part. et in Rom. 4. et in 2. part. qu. 62. art. 6.* aliique plures ejus interpretes, docentes originale crimen Circumcisione nonnisi ex obliquo, et ex consequenti remitti; quod enim de-

(2. Quod Circumcisio nedum fuerit deletiva culpæ originalis, sed etiam collativa gratiæ ex opere operato, necessario sequitur, nam juxta Concilium Trid. *sess. 6. cap. 7.* non remittitur peccatum sine infusione gratiæ, cum de facto non detur status medius inter filium Regni, et filium Gehennæ; adeoque concessio quod Circumcisio deleverit culpam originale, necessario sequitur quod gratiam contulerit, cum de potentia ordinaria non aliter culpa originalis deleri possit, quam per gratiæ collationem, ut omnes concedunt, teste Mastrio *in 4. disp. 1. q. 2. art. 3. n. 74.* et quidem ex opere operato, quia illam non contulit ex opere operantis ipsius suscipientis, id est parvuli circumcisi, utpote meriti personalis incapacis, nec ex opere operantis ipsius Ministri, id est Circumcidentis, quia poterat conferri a perverso, et malo Ministro, ac etiam ab infideli, et adhuc valida fuisset, si facere intendisset, quod fa-

leretur, in causa fuisse fidem, atque meritum illius, qui se Circumcisione initiandum traderet; quorum sane sententia æquior nobis probatur. (Nota Rom. Theol.)

(1) Quæ disputat, atque edocet Auctor noster in hoc Articulo paullo altius rem repetendo rejicienda, atque convellenda nobis videntur; licet Romano Theologo in adnotatione subjecta indicasse tantummodo satis fuisset Circumcisionis legem a Deo ipso sancitam *Genes. cap. 17, v. 10, 11, 12, 13, 14,* Abrahamo Patri credentium, ejusque futuræ posteritati usque ad tempus correctionis impositam renovatam deinde *Levitici, cap. 12, v. 2,* fuisse præter cætera institutam in remedium Originalis culpæ in confesso apud omnes videtur. Non pauci etiam inter Catholicos Theologos in ea fuere sententia, ut crederent virtute ejusdem Circumcisionis et deletam fuisse originale noxam, et justificationis donum recipientibus collatum. Hanc sententiam primus docuisse videtur magnus ille Augustinus, atque inde cæteri avide arripuerunt, ac propugnarunt; quibus Auctor noster comitem se se adjunxit. Isthæc etiam sententia arrisit Calvino, cæterisque Romanæ Communionis hostibus, ut suum tuerentur errorem, nempe quod Sacramenta Novæ legis a veteribus non differrent alia ratione, nisi solo ritu, solisque cæremoniis; quod damnatum occurrit in ipsa Tridentina Synodo *sess. 7, can. 2, de Sacramen.* Verum isthæc nobis sententia non probatur, et merito, quippe quæ pugnat cum apertissimis Sacrarum Scripturarum Oraculis, neque ipsius Augustini auctoritate potest sese satis tueri.

Et sane, ut reliqua præmittantur, quæ in hanc rem possent dici, quæque legi poterunt apud Bellarmin. singula sigillatim recensentem atque expendentem; atque ut simul omnia Adversariorum effugia, quibus etiam tueri se se gestit Auctor noster, præcludantur, unum aut alterum argumentum ex *Epist. D. Pauli ad Roman.* deductum hic proponam, quo res omnis confici videtur.

Justificationis gratia nemini unquam collata nisi per fidem in venturum Reparatorem: *Relevatur justitia Dei ex fide in fidem, sicut scriptum est: Justus ex fide vivit. laud. Epist. ad Roman. cap. 1, v. 17. Unus Deus est, qui justificat Circumcisionem ex fide, et præputium per fidem. cap. 5. Justitia Dei per fidem Jesu Christi, in omnes, et super omnes qui credunt in eum.* Et infra: *Arbitramur enim hominem justificari per fidem sine operibus legis.* Aliaque his similia laud. *cap. 5.* Quod etiam *cap. 4.* probat exemplo Abrahamæ, de quo scriptum est: *Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam, et signum accepit Circumcisionis signaculum justitiæ fidei; laud. cap. 4. v. 3. et v. 15. h. e. veluti signum, ac sigillum, quo*

cere intendebat vera Fidelium Ecclesia, ut recte tradit S. Augustinus *lib. 1. contra Cresconium cap. 31. et Epist. 103.* dicens, Circumcisionem a Samaritano collatam fuisse validam non minus quam nunc sit Baptismus collatus ab Hæretico, adeoque, si gratiam non contulit ex opere operantis, necessario sequitur eam contulisse ex opere operato, cum non detur alius modus in productione gratiæ, nisi ut conferatur intuitu meriti suscipientis, vel ministrantis, quod dicitur conferri ex opere operantis; aut virtute ipsius Sacramenti, quod dicitur conferri ex opere operato, nam juxta verum, et proprium loquendi modum, per opus operatum non intelligitur Passio Christi peracta, sed Sacramentum ipsum quatenus constitutum ex pacto, et promissione Dei, ut notat Mastrius *loc. cit. n. 78. circa medium* (1).

(3. Circumcisio non solum fuit, ut supra, Sa-

justificationis donum per fidem antea receptum comprobaretur, ratificaretur, declararetur, firma, ac certa præcedens ejus justitia redderetur, ut explicant Patres Græci apud Estium *Comment. in laud. D. Pauli Epistolam.* At vero si Circumcisionis mysterium justificationis gratiam Judæis contulisset, tota simul argumentatio, ac doctrina Apostolica corrueret, uti patet. Quod sane ferendum non est.

Deinde initio *cap. 5.* enumerat Apostolus præcipuas saltem Circumcisionis utilitates his verbis: *Quid ergo amplius Judæo est, aut quæ utilitas Circumcisionis? multum per omnem modum. Primum* (h. e. præcipuum illud et maximum) *quia credita sunt illis eloquia Dei.* At si Circumcisio per se valeret ad veram justitiam, hoc certe maximum Dei donum ac summa præ omnibus aliis Circumcisionis utilitas, silentio prætereunda non erat; præsertim cum ad rem, de qua disputabat Apostolus maximopere pertinere. Neque poterit hic adhiberi illa responsio, qua utitur Auctor noster *n. 18.* ut declinet vim argumenti deducti ex verbis ejusdem Paul. *Epist. ad Galatas cap. 5. v. 6:* *Nam in Christo Jesu neque Circumcisio aliquid valet, etc. et ad Corinth. c. 7. v. 19.* *Circumcisio nihil est,* et nimirum illa esse intelligenda de hominibus ad Fidem Christi conversis; siquidem meridiana luce clarius patet, hic agi de Judæis, ac de Circumcisione ipsa secundum omne tempus, quo illa viguit, spectata, ab ipso primordio suæ institutionis.

Neque etiam quidquam proficitur pro contraria sententia, cum Magni Augustini auctoritas obtenditur; siquidem B. Augustinus compulsus Versione LXX virali hanc sententiam amplexatus est. Cum enim in Versione memorata hoc modo legeretur Scripturæ testimonium: *et incircumciscus masculus, cujus non circumcidetur caro præputii in die octavo, peribit anima illa de populo suo. Genes. cap. 17.* At si ex allato testimonio demantur illæ voculæ: *in die octavo* a Græcis adjunctæ, evanescet tota ratio, ac vis argumenti, quo utebatur B. Augustinus. Quandoquidem rejectis duabus memoratis voculis, quæ neque in Hebraico textu, neque in Paraphrasi Chaldaica, neve in nostra Vulgata occurrunt, nulla apparebit necessitas exponendi memoratum testimonium de parvulis, sed de solis adultis, neque de pacto inito cum Adamo protoparente de non comedendo ligno scientiæ boni et mali; sed de pacto inito cum Abrahamo de circumcidendis masculis, neque de pœna mortis æternæ; sed tantum de pœna, aut morte temporali. Lege Bellarminum *lib. 2. cap. 17. et 14. de Effectu Sacrament. et Benedictum XIV. Inde Festis, etc. De festo Circumcisionis.*

Quapropter merito nobis semper potior visa fuit

cramentum Legis scriptæ, sed etiam Legis naturæ, cum fuerit data Patribus 400. circiter annis ante Legem Moysis. Unde Christus Joann. 7 dicit: *Moyses dedit vobis Circumcisionem, non quia ex Moysse est, sed ex Patribus.* (4. Immo Circumcisio in lege scripta non fuit aliud Sacramentum ab eo, quod erat in lege naturæ, sed idem magis determinatum in Lege scripta, quam fuerit antea in Lege naturæ, cum non fuerit nisi determinatio quædam illius communis remedii pro populo Hebræo, et protestatio ejusdem Fidei peculiari ritu facta, sicque proprie non fuerit Sacramentum Legis Moysis, nec vim habuerit justificandi ex vi ipsius Legis Moysis, seu scriptæ, sed quatenus remedium Legis naturæ, ut recte docet Mastrius *loc. cit. num. 72. 83, et 86. ex Scoto in 4. dist. 1. quest. 6. § Hic supponendum.* (5. Jam enim in Lege naturæ ante Circumcisionem fuit a Deo institutum pro justificatione parvulorum Sacramentum aliquod consistens in signo exteriori protestativo Fidei in Christum venturum, sive interim illud esset oratio, sive benedictio, sive oblatio, sive sacrificium, dummodo sive explicite, sive implicite protestationem d. Fidei significaret, ut expresse docet S. Augustin. *Lib. 5. contra Julianum cap. 21.* dicens: « Non ideo tamen credendum est, et ante datam Circumcisionem famulos Dei (quandoquidem illis inerat Mediatoris Fides in carne venturi) nullo Sacramento ejus opitulatos fuisse parvulis suis, quamvis quid illud esset aliqua necessaria causa Scriptura nos latere voluerit; » ubi, ut vides, non utitur S. Doctor nomine *Remedii*, sed Sacramenti, et sic etiam tenent S. Gregorius *lib. 4. Moral. cap. 3. S. Bernardus Epist. 77. Beda in Lucam cap. 8. Scotus in 4. dist. 1. q. 7. et Scotistæ passim, ac alii, et teste Mastrio loco cit. art. 1. n. 45.* Hæc est communis, et constans omnium Theol. sententia. Et ratio est, quia Deus, qui neminem vult perire, in omni statu providit hominum salutem instituendo remedium, ac Sacramentum culpæ originalis deletivum. Unde in *cap. Majores 3. de Baptismo* dicitur: « Absit, ut universi parvuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin et ipsis misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procuraverit ad salutem. » Et quamvis non constet, quale fuerit illud remedium, nec a Deo fuerit determinatum in specie, fuit tamen determinatum in genere, et quantum suf-

sententia B. Thomæ qui *5. part. qu. 63. art. 6.* luculentissime probat Sacramenta Veteris legis non potuisse homines justificare, neque per se ipsa, neque virtute passionis Christi, sed homines in lege Veteri fuisse justificatos in usu illorum Sacramentorum per fidem passionis Christi, cujus quidem fidei Sacramenta Veteris legis erant quædam protestationes, et *quest. 71. art. 4.* loquens de ipsa Circumcisione hæc habet: « Et ideo dicendum, quod in Circumcisione conferebatur gratia quantum ad omnes gratiæ effectus, aliter tamen quam in Baptismo. Nam in Baptismo confertur gratia ex virtute ipsius Baptismi, in quantum est instrumentum passionis Christi jam perfectæ. In Circumcisione autem confertur gratia, non ex virtute Circumcisionis, sed virtute fidei pas-

sionis Christi, in quantum voluit, ut esset actus externus Fidei de Christo Mediatore venturo, quocumque modo fieret, sive oratione, sive benedictione, sive oblatione, sive sacrificio, etc., hujusmodi, uti patet de Sacramento Ordinis, quod non fuit a Christo institutum in certa determinata materia et forma, sed tantum in genere sub ratione signi expressivi potestatis, quæ per ordinem traditur, relinquendo Ecclesiæ facultatem ipsas in specie determinandi.

(6. Circumcisio, quamvis fuerit data 400 circiter annis ante Legem scriptam, et jam ab illo tempore debuerit applicari omnibus masculis ex Abrahamæ familia descendentibus, ut patet *Genes. 17*, illi tamen qui non erant ex genere Abrahamæ, poterant ante Legem scriptam circumcidi, sed non tenebantur, cum Circumcisio proprie loquendo fuerit Cæremonia Legis Mosaicæ, et solum in ipsa cœperit obligare etiam illos masculos, qui non erant de genere Abrahamæ, *Levit. 12. Joan. 7.* (7. Pro feminis autem etiam post institutam Circumcisionem remansit, et perseveravit remedium, seu Sacramentum Legis naturæ, *Genes. 17 et 34*, et offerebantur in Templum die 14 post earum nativitatem, ibique nomen imponebatur. *Levit. 12.* Glossa in *cap. Majores 3. de Baptismo verb. Fæminæ; Hostiens. ibidem num. 9. verb. Quam Fæminæ; Fagnan. ibidem num. 44.* et alii passim.

(8. Quare autem Circumcisio instituta fuerit pro solis masculis, et non pro feminis. Tostatus in *Genes. cap. 17. vers. Quare*, dicit irrisoriam esse istam quæstionem; posito enim quod Circumcisio fieri debeat, impossibile est eam fieri in fæmina, cum non habeat, in quo fiat: superfluum ergo est querere, quare in viro, et non in fæmina fit Circumcisio. Unde omissis variorum placitis, placet hic solum referre, quod ex S. Thoma in *3. part. quest. 70. art. 2 ad 4.* tenet Fagnan. *loco cit. num. 5.* videlicet, quia Circumcisio instituta fuit, ut signum Fidei Abrahamæ, qui credidit se Patrem futurum Christi sibi repromissi, et ideo convenienter solis maribus competebat. Peccatum etiam originale, dicit ipse, contra quod specialiter Circumcisio ordinabatur, a Patre trahitur, non a Matre. (9. Hinc Circumcisio fit in membro genitali, quo generamur, et transfunditur peccatum originale, quod ipsa Circumcisione curatur, ut inter alias hanc adducit rationem Cornelius a Lapide in *Genes. cap. 17. vers. 11.*

sionis Christi, cujus signum erat Circumcisio: ita scilicet quod homo, qui accipiebat Circumcisionem, profitebatur se suscipere talem fidem, vel adultus pro se, vel alius pro parvulis. Unde et Apost. dicit *Rom. 4.* quod Abraham accepit signum Circumcisionis signaculum justitiæ fidei, quia scilicet justitia erat ex fide significata, non ex Circumcisione significante. Et quia Baptismus operatur instrumentaliter in virtute passionis Christi, non autem Circumcisio; ideo Baptismus imprimat characterem incorporantem hominem Christo, et copiosior confert gratiam, quam Circumcisio; major enim est effectus rei præsentis, quam spei. » Atque ita intelligendi quidam antiqui Patres, et Innocentius III. in *cap. Majores de Baptismo, etc.* (EDIT. NEAP.)

(10. Circumcisio et Baptismus in multis differunt, et in multis conveniunt inter se. (11. Differunt primo, quia Baptismus est generalior Circumcisione; *cap. Majores 3. de Baptismo*, nam hodie ex necessitate medii, tam masculi, quam fæminæ baptizari debent, cum Christus expresse, et generaliter omnes eujuscumque ætatis et sexus includens dixerit *Joan. 3. num. 5. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei.* At vero Circumcisio in veteri Testamento ad fæminas non pertinebat, *Genes. 17.* et patet ex dictis *supra. n. 7.*

(12. Secundo differunt, quia multo plus confert nunc Baptismus Christianis, quam Circumcisio olim Judæis, textu expresso in *cap. Majores 3. § Cautè, de Baptismo*, ibi: « Cautè tamen notandum est, quantum plus Baptismus hodie conferat Christianis, quam quondam Judæis Circumcisio contulisset.... quoniam etsi originalis culpa remittebatur per Circumcisionis Mysterium, et damnationis periculum vitabatur, non tamen perveiebatur ad Regnum Cælorum, quod usque ad mortem Christi fuit omnibus obseratum, sed per Sacramentum Baptismi Christi sanguine rubricata culpa remittitur, vitatur periculum, et ad Regnum Cælorum etiam pervenitur, cujus januam Christi Sanguis Fidelibus suis misericorditer reseravit. »

(13. Tertio differunt, quia Baptismus confert augmentum gratiæ, seu gratiam secundam, ubi baptizatus habet jam primam. Non sic autem Circumcisio, ut recte docet Scotus in *4. dist. 1. q. 6.* exemplo Abrahamæ, qui jam ab originali mundatus et justificatus per remedium Legis naturæ, seu per suam veram fidem, non fuit amplius justificatus ex Circumcisione, ne quidem justificatione secunda, seu augmento gratiæ, ut colligitur ex *Epistola ad Romanos cap. 4.* ibi: *Reputata est Abrahamæ Fides ad justitiam; quomodo ergo reputata est? In Circumcisione, an in præputio? Non in Circumcisione, sed in præputio.*

(14. Quarto differunt, quia Baptismus non modo est generalior, et efficacior, quam Circumcisio, ut supra in prima et secunda differentia, sed etiam significatior, ut in *cap. Debitum 5. de Bigamis*, et decentior, ut per se patet, ac facilius, quia in Baptismo non effunditur sanguis, sicut in Circumcisione, ubi *tertia die gravissimus vulnerum dolor est*, ut expresse dicitur *Gen. cap. 34. num. 25.* et sic notat Hostiens. in *cit. c. Majores 3. de Baptismo num. 9. in verb. Cum generaliter, Joan. Andreas ibid. num. 5. Fagnanus ibid. num. 50.* et alii.

(15. Conveniunt autem primo inter se Baptismus et Circumcisio, quia sicut olim Circumcisio tam adultis quam parvulis ex præcepto Domini conferebatur, textu expresso in *cit. cap. Majores*, ibi: *Cum ergo Circumcisio tam adultis quam parvulis ex præcepto Domini conferretur*, ita etiam nunc Baptismus tam adultis, quam parvulis est conferendus, textu expresso in *cit. cap. Majores*, ibi: *Ne Baptismus, qui successit loco ipsius... minoris videatur effectus, tam adultis quam parvulis est conferendus; et concordat. Conc. Trident. sess. 5. in decreto*

de peccato originali cap. 4. et sess. 7. de Baptismo can. 12. 13. et 14.

(16. Conveniunt secundo, quia sicuti sine Circumcisione tunc nullus salvari poterat, ita nunc nemo salvari potest sine Baptismo, textu expresso in *cit. cap. Majores*, ibi: « Sicut enim sine distinctione qualibet Mosaica Lex clamabat, Anima, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, peribit de populo suo, ita nunc indistincte vox intonat evangelica: « Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum Dei. »

(17. Conveniunt tertio, quia sicuti in Veteri Testamento per circumcisionem, quæ vicem baptismi supplebat, remittebatur originale peccatum; *cap. Quod autem 4.* et *c. Ex quo 5. de Consecrat., dist. 4.* *cap. Majores 3. § Cautè, de Baptismo*, ita in Novo Testamento originalis culpa remittitur per baptismum; *cit. cap. Majores, § Cautè, et Concil. Trident. sess. 5.* in decreto de peccato originali can. ultimo, ibi: « Si quis per Jesu Christi Domini nostri gratiam, quæ in baptismo confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit, non tolli totum id, quod veram, et propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, anathema sit. »

(18. Nec valet objicere contra istam ultimam convenientiam, et principalem conclusionem sub n. 1. positam, quod Apostolus *I ad Corinth., cap. vii. n. 19.* dicit absolute: « Circumcisio nihil est; » *ad Galatas, cap. v. num. 6.* *cap. vi. n. 15:* « Neque Circumcisio aliquid valet, » et consimiliter frequenter alibi, adeoque Circumcisio non delebat culpam originalem, nec conferebat gratiam ex opere operato, uti facit baptismus. Non valet, inquam, quia Apostolus vult ibi Circumcisionem nihil esse, nihil valere homini Christiano, quia licet valeret in lege mosaica, non sic tamen amplius in lege evangelica, in qua est penitus abrogata, uti patet ex ipsismet verbis Apostoli loco cit. ibi: « Nam in Christo Jesu neque Circumcisio aliquid valet. » Quod si prætentatur Apostolum alibi insinuare Circumcisionem etiam in lege mosaica nihil valuisse: respondetur, Apostolum velle tantum insinuare, quod Circumcisio nihil valuerit, seu non habuerit vim justificandi in lege mosaica, quia ex lege illa habuit tantum vim consignandi Dei populum, ipsumque ab aliis populis discernendi: Vim autem justificandi habuit, quatenus determinatum legis naturæ remedium, juxta dicta supra n. 13.

(19. Et si instetur, quod Apostolus pluribus in locis negare videtur universaliter antiquæ legis sacramentis vim justificandi, ut *ad Romanos iii:* « Ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo, » et *ad Galatas iii:* « In lege nemo justificatur apud Deum, » ubi sub nomine legis sacramenta, quæ in eadem epist. *ad Galatas, cap. iv.* vocat *infirma et egena elementa*, et *ad Coloss. ii.* dicuntur *umbra futurorum:* Respondetur statim, quod Apostolus in dictis locis loquitur solum de lege mosaica, et de sacramentis improprie dictis, quæ in ipsa præter Cir-

cumcisionem vigeant, ut oblationes hostiarum, aspersiones sanguinis hircorum, et vitulorum, purgationes ab immunditiis legalibus per aquam expiationis, consecrationes Pontificum, sacerdotum, et levitarum, esus Agni paschalis, et hujusmodi, prout notat Scotus n. 4. dist. 1. quæst. 6. lit. 3. quæ utique vim justificandi non habebant ex se, nec conferebant gratiam ex opere operato, sed solum ex opere operantis, quatenus pro tempore d. legis fiebant in charitate, et ex obedientia Dei sic præcipientis. Non autem loquitur ibi Apostolus de communi remedio, seu sacramento legis naturæ, nec de ipsa Circumcisione, in quantum erat determinatio quædam illius communis remedii pro populo Hebræo, ut patet ex dictis supra num. 3, 4, 5. Et sic explicandi sunt Patres apparenter nostræ conclusioni contrarii, cum fundamenta suarum assertionum potissimum desumant ex adductis, aliisque similibus Apostoli auctoritatibus.

(20. Nec etiam valet objicere Concilium Florent. sess. ult. in Decreto fidei ad Armenos, ubi sic habet: « Novæ legis sacramenta multum differunt a sacramentis antiquæ legis. Hæc enim non causabant gratiam, sed solum per passionem Christi dandam figurabant. Nostra vero sacramenta, et continent gratiam, et digne suscipientibus eam conferunt; » et Concilium Tridentinum sess. 7. canon. 2. ubi sic definitur: « Si quis dixerit novæ legis sacramenta a sacramentis legis antiquæ non differre, nisi quia sunt ceremoniæ aliæ, et alii ritus externi, anathema sit; » adeoque sacramenta veteris legis non conferre gratiam ex opere operato, uti sacramenta novæ legis. Non valet, inquam, quia Concilium Florentinum loquitur solum, de supradictis sacramentis veteris legis proprie dictis, non autem de remedio, seu sacramento legis naturæ, nec de ipsa Circumcisione, quæ 400 circiter annis ante legem scriptam fuit instituta, et sic proprie non fuit sacramentum legis scriptæ, sed potius legis naturæ in sensu explicato supra num. 4. Non enim præsumendum est, condemnatos esse in dicto Concilio Augustinum, Gregorium, Innocentium tertium, aliosque Sanctos Patres sub n. 1. allegatos, expressissime docentes id præstitisse Hebræis Circumcisionem, quod præstat Christianis baptismus. Et sic fere eodem modo responderi posset ad canonem Concilii Tridentini. At etiam stante nostra conclusione, quod Circumcisio, et remedium, seu sacramentum legis naturæ deleverit originale peccatum, et contulerit gratiam ex opere operato, ut facit nunc baptismus, adhuc in multis differunt a sacramentis novæ legis, ut patet ex dif-

(1) Bellarminus lib. 2. de Sacram. c. 13. n. 6. putavit a conciliis Florentino et Tridentino fuisse definitum, Mosaica Sacramenta gratiam non conferre ex opere operato. At quæstio non fuit a conciliis Florentino et Tridentino definita. Definitum quidem in illis fuit Sacramenta antiqui fœderis a Sacramentis Novi plurimum differre; in quo vero differunt, non staterunt. Conveniunt autem Theologi ea differre ab invicem quoad ceremonias, faci-

ferentiis adductis sup. a n. 11 ad 14, et sic nihil ponitur contra definitionem Concilii Tridentini.

(21. Circumcisio et remedium, seu sacramentum legis naturæ, imprimebant characterem. Sic Scotus in 4. dist. 6. quæst. 9. in solutione primi, et Scotistæ passim, ac alii contra plurimos alios. Et ratio est, quia Circumcisio fuit verum, et proprie dictum sacramentum deletivum culpæ originalis, et collativum gratiæ ex opere operato, ut patet ex dictis supra n. 1 et 2, eratque janua salutis, ac distinguebat familiam Dei, et Messias a circumcisis, sive explicite, sive implicite crediti venturi, sicut nunc baptismus. Circumcisio enim non tantum instituta fuit ad remittendum originale peccatum, sed etiam ad consignandum Dei populum, illumque distinguendum a cæteris nationibus. Adeoque sicuti baptismus his de causis characterem imprimit, ita a pari dicendum est, quod characterem impresserit etiam Circumcisio, cum utrobique quantum ad hoc par sit ratio. Quod idem per eandem rationem dicendum est de sacramento legis naturæ deletivo culpæ originalis, ac collativo gratiæ ex opere operato; quod sacramentum perseveraverit etiam in lege scripta pro fœminis, ut patet ex dictis supra num. 7, quia alias fœminæ non fuissent æquiparatae masculis in donis supernaturalibus, si character fuisset impressus in masculis per Circumcisionem, et non in fœminis per dictum legis naturæ sacramentum pro ipsis adhuc perseverans in lege scripta.

ADDITIO EX EDITIONE ROMANA 1767.

(22. Quæ hic tradit auctor de effectu, et efficacia Circumcisionis, eam nempe peccato originis extinguendo fuisse institutam, gratiamque ex opere operato contulisse, non omnibus certe placet theologis, sacrarumque Scripturarum interpretibus. Solis novæ legis sacramentis privilegium competere conferendi gratiam ex opere operato, omnes fere theologii merito sentiunt, cum ab Apostolo ad Galat. iv. vers. 3. veteris legis sacramenta infirma et egena elementa vocentur. Neque irrefragabile putamus Circumcisionem peccatum originale delevisse. Eam fuisse veluti insigne, quo a cæteris gentibus Judaicus populus distingueretur, tradunt omnes Patres tam Græci, quam Latini ante S. Augustinum, nulla de remissione originalis criminis facta mentione. « Gregem Israeliticum, inquit Sanctus Hieronymus lib. 1. in epist. ad Galat. quodam Circumcisionis cauterio denotavit, ut viventes inter Ægyptios, inter Assyrios, Babylonios, atque Chaldaeos hoc signaculo distinguerentur. » Tom. 7. edit. noviss., pag. 224 (1).

litem, numerum, et durationem. Sed de vi gratiæ conferendæ dissentiunt. Qui Angelicum sequuntur doctorem docent: Veteris legis Sacramenta vi gratiæ conferendæ ex opere operato carere; qui vero S. Bonaventuram sequuntur, volunt Sacramenta veteris legis, non quidem primario et per se, sed secundario et per incidens, vi justificandi esse prædita. Hinc inferunt, Sacramenta nova per se justificant, Sacramenta vero vetera, et præsertim Circumcisionem non

CIRCUMSTANTIÆ PECCATORUM.

Vide verb. POENITENTIÆ SACRAMENTUM, art. 4. num. 100. ad 124.

CIVES.

SUMMARIUM.

1. Civitas multis modis sumitur. — 2. Civitas quomodo sumatur proprie. — 3. Civitas dicitur Civitatem unitam, et definitur. — 4. Urbs sumitur pro ædificiis, et ipso loco mœnibus cincto. — 5. Urbs unde dicta. — 6. In Jure quælibet Civitas potest appellari Urbs. — 7. An in rigore latino Civitas, et Urbs differant. Et assignatur differentia. — 8. Civitas Romana appellatur Urbs per excellentiam. — 9. Oppidum quid. — 10. Oppida unde dicta. — 11. Castrum quid. — 12. Villa quid. — 13. Villicus quid. — 14. Solum late sumpto vocabulo Villæ Civitates vocantur. — 15. In Francia tamen Civitates appellantur Villæ, et Rus Villagium. — 16. Solam illam dici Civitatem, quæ habet Episcopum, sustinent multi. — 17. Plurimi autem alii verius, et melius censent ad essentiam Civitatis non requiri neque Episcopum, neque Cathedralium. — 18. Licet nequeat dari Episcopum, et Ecclesia Cathedralis sine Civitate, potest tamen dari Civitas sine episcopo et Ecclesia Cathedrali. — 19. Et de facto passim videmus plures Civitates non habentes Episcopum. — 20. Civitas occidens suum Episcopum privatur in poenam dignitate Episcopali. — 21. Occisio tamen debet esse de Episcopo consecrato, non vero de electo, et confirmato. — 22. Dicta poena an procedat solum, quando occisio processit ex facto Civitatis, vel etiam quando processit ex odio privato aliquorum Civium; ad n. 25. — 26. Cathedralitas ratione occisionis Episcopi non admittitur ipso jure, sed sententiam requirit. — 27. Si Civitas, vel populus occidat Episcopum in sui defensionem, non incurrit poenam privationis. — 28. Nec incurrit dictam poenam, si occidat vim vi repellendo cum moderamine inculpatæ tutelæ. — 29. Nec si occidat Episcopum, eum non agnoscens. — 30. Si Civitas tentaverit occidere Episcopum, eum vero non occidit, sed solum vulneravit, non amittit Cathedralitatem. — 31. Civitas propter persecutionem, et ejectionem Episcopi a sua Diocesi non amittit Cathedralitatem. — 32. Civitas, quæ auxilium, consilium, aut favorem dederit ad occidendum, seu offendendum Cardinalem, privatur Cathedralitate. — 33. Civitas conspirans contra Summum Pontificem, vel contra Sedem Apostolicam, privari potest Cathedralitate. — 34. Item si tota Civitas labatur in Hæresim, demoliri potest, sicque privari Cathedralitate. — 35. Civitas condemnata ad aratrum, seu ad demolitionem, non potest amplius ædificari absque speciali licentia principis. — 36. Unde Civitas damnata ad aratrum desinit esse civitas. — 37. Civitas tamen privata cathedralitate propter occisionem proprii Episcopi, vel offensionem Cardinalis, appellatur, et remanet adhuc civitas quoad privilegia sæcularia. — 38. Civitas privata cathedrali propter delictum, non privatur diocesi. — 39. An privatio civitatis dignitate episcopali ob occisionem Episcopi sit perpetua, vel temporalis; ad n. 40. — 41. Civitas Atinensis privata fuit in perpetuum ob occisionem sui præpositi. — 42. Civitas triplici modo acquiritur. Primo per nativitatem. Secundo de jure. Tertio per privilegium. Prima dicitur naturalis, seu originaria; secunda domiciliaria, et tertia privilegiativa. — 43. Civitas naturalis, seu originaria plures subalternas habet species, quæ assignantur. — 44. Duplex originaria qualitas in eadem persona concurrere potest, una propria, et al-

nisi per incidens, justificasse. Hæc vero sententia, per se, plures magnosque habet fautores;

tera parentis. — 45. Civitas domiciliaria quæ sit, et quos operetur effectus. — 46. Civitas privilegiativa quæ sit, et a quibus concedi possit. — 47. Licet ad effectum veræ, et naturalis civitatis requiratur nativitas in loco. — 48. Tamen si sequatur nativitas extra patriam originariam occasionaliter, habetur ac si vere, et naturaliter quis natus esset in propria patria. — 49. Originarius, seu oriundus dicitur a nativitate propria, seu paterna. — 50. Secundum jus civile locus originis alicujus est ille, in quo ejus pater natus est. — 51. Civitas acquiritur etiam per spirituales nativitates. — 52. Civitas originis non amittitur ob alterius loci incolarum necessarium, vel occasionalem. — 53. Potest quis acquirere, et retinere duplicem civitatem, unam originis, et alteram domicilii. — 54. Civitas domiciliaria acquiritur decenniali habitatione cum animo tamen perpetuo permanendi in tali loco. — 55. Domicilium quid sit. — 56. In quo differat domicilium ab habitatione. — 57. Non contrahitur civitas domiciliaria per permanentiam in civitate per decem annos; imo nec per triginta in servitio alicujus domini. — 58. Unde cum quis habet animum recedendi ab aliquo loco, licet per mille annos ibi habitaverit, non contrahit domicilium, seu domiciliariam civitatem. — 59. Assignatur præcipua conjectura, et præsumptio propensi animi ad acquirendum domicilium, seu domiciliariam civitatem. — 60. Civitatem domiciliariam potest quis habere in pluribus locis. — 61. Unde potest quis plures civitates retinere, et ex eis privilegia assequi tamquam Civis diversorum locorum. — 62. Civitas legitime acquisita cum habitatione, et solutione onerum, constituit aliquem verum Civem, ita ut possit consequi officia Civibus debita. — 63. Nec amittitur talis acquisita civitas per quandam necessariam, seu occasionalem absentiam. — 64. Nec civitati loci jam quæsita fit præjudicium ex possessione honorum extra territorium. — 65. Civitas privilegiativa generaliter quo ad omnes effectus non conceditur nisi a supremo principe. — 66. Civitates autem subditæ, et domini inferiores solum in suum præjudicium, suorumque subditorum eam concedere possunt; secus autem in præjudicium tertii suum jus ab ipsis independentem metientis. — 67. Unde civitas concessa per civitatem subditam, aut dominum inferiorem, non præjudicat Episcopo, qui solum exigit quædam vectigalia a forensibus, non autem a Civibus. — 68. Civitas privilegiativa concessa per totam Civitatem, seu consilium generale tolli non potest per magistratum particularem. — 69. Civis naturalis, et originarius alicujus loci secundum aliquos dicitur, qui natus est etiam casu, et per transitum in tali loco. — 70. Secundum autem alios verius requiritur ultra suam nativitatem, quod ejus pater ibi habeat domicilium constitutum. — 71. Hinc Legatum v. g. relictum pro puellis originariis alicujus loci non debetur illis, quæ ibi natæ sunt casu, aut per transitum. — 72. Civis originarius, ac naturalis patriæ patriæ dicitur quis, etiamsi natus sit extra patriam originariam occasionaliter. — 73. Civis originarius esse non desinit, qui alibi necessarium, vel occasionale domicilium habet. — 74. Civis domiciliaris alicujus loci dicitur, qui ibi, licet aliunde oriundus, jam per decennium habitat cum animo perpetuo ibidem permanendi. — 75. Potest quis eodem tempore esse Civis domiciliaris plurium loco-

nec ullo pacto fidei adversari videtur. (EDIT. CASIN.)